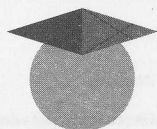

SIR KEN ROBINSON

și LOU ARONICA

TU, COPILUL TĂU ȘI ȘCOALA

CUM SĂ AJUNGI LA CEA MAI BUNĂ EDUCAȚIE

Traducere din engleză de

Louis Ulrich

Cuprins

1. Stabilește-ți reperele	11
2. Cunoaște-ți rolul	45
3. Cunoaște-ți copilul	63
4. Crește-i puternici	83
5. Înțelege ce înseamnă școala	119
6. Alege școala potrivită	145
7. Mergi la sursă	187
8. Construiește relația	221
9. Atacă problema	243
10. Privește spre viitor	271
Note	295

1 | Stabilește-ți reperele

Dacă ești părinte al unor copii de vârstă școlară, această carte îți este adresată. Scopul meu este să te ajut să le oferi educația de care au nevoie pentru a trăi o viață productivă și împlinită. Am lucrat în domeniul educației toată viața mea profesională. Pe parcursul ei am avut nenumărate conversații despre școală cu părinții. Și eu sunt părinte și știu din experiență că a fi părinte este deopotrivă o provocare și o plăcere. Lucrurile se complică din momentul în care copiii tăi încep să meargă la școală. Până atunci, ai fost principalul responsabil de creșterea și bună-starea lor. Acum, încredințezi o mare parte din timpul cât ei sunt activi altora, iar asta le conferă o influență enormă asupra vieții copiilor tăi pe durata anilor în care ei se formează cel mai intens. Când îi vezi mergând în acea primă zi la școală, te copleșesc tot felul de emoții. Sperî că vor fi încântați de ceea ce învață, că își vor face prieteni buni și că vor fi fericiți și inspirați în școală. În același timp, simți probabil și o mare neliniște. Școala aduce cu sine un întreg set de relații noi. Cum vor interacționa copiii tăi cu profesorii? Va descoperi școala ce este special la ei? Cum rămâne cu ceilalți părinți și copii? Va trece copilul tău peste noile obstacole sociale sau se va împiedica de ele? În timp ce intră în școală, în acea primă zi, nu-i de mirare că ai un nod în gât. Te gândești că lucrurile nu vor mai fi niciodată la fel. Și ai dreptate.

Emma Robinson (nicio legătură cu mine) este profesoară în Anglia. Ea este în același timp și părinte, așa că știe ce simți când îți lași copilul la școală în prima zi. Emma a scris o poezie,

intitulată „Dragă învățătoare”, care de atunci încoaie a fost împărtășită de mii de alți părinți. Iată un fragment:

Știu că ești destul de ocupată
În prima zi de școală. Chiar nu ai timp
O clasă întreagă de micuți,
Iar acesta e al meu.

Sunt sigură că ai totul sub control
Și că ai mai făcut asta de multe ori,
Dar băiețelul meu e tare mic,
Abia a împlinit patru anișori.

Azi-dimineață, în uniformă,
Părea atât de înalt și sigur pe el,
Dar acum, lângă școala mare și impunătoare,
Nu mai sunt foarte sigură că e pregătit.

Pare că n-a trecut decât o clipă
De când l-am ținut prima dată în brațe.
A fost treaba mea să-l iubesc, să-l învăț,
Să-l feresc de rele.

Știu acum, când îl mai sărut o dată
Și-l privesc cum se îndepărtează,
Că nu va mai fi niciodată doar al meu,
Așa cum a fost până-n ziua de azi.¹

Părinții și-au făcut întotdeauna griji când au fost în situația de a-și încredința copiii altora, dar în ziua de azi sunt și mai îngrijorați când vine vorba de școală. Mulți sunt exasperați din cauza a ceea ce se întâmplă în domeniul educației. Își fac probleme din pricina numărului mult prea mare de teste și a stresului din școală. Consideră că din cauza reducerii unor

programe importante în domeniul artelor, sportului și activităților în aer liber, programa școlară s-a restrâns foarte mult. Sunt nemulțumiți de faptul că nu le sunt tratați copiii ca individualități și că școlile nu reușesc să le cultive curiozitatea, creativitatea și talentele personale. Sunt profund neliniștiți din cauza numărului mare de tineri diagnosticați cu probleme de învățare, cărora li se administrează medicamente pentru a-i menține atenți. Se tem de o potențială intimidare și hărțuire a copiilor lor. Dacă au copii la liceu, își fac probleme din cauza costurilor din ce în ce mai mari ale colegiului și se întreabă dacă vor fi în stare să-și găsească o slujbă, indiferent dacă vor merge sau nu la colegiu. Mai mult decât atât, ca părinți se simt adesea neputincioși să facă ceva în această privință.

Furie și anxietate

Am întrebat recent oamenii pe Twitter și pe Facebook despre îngrijorările cele mai mari pe care le au cu privire la educația copiilor. În mai puțin de o oră, sute de persoane din toată lumea postaseră răspunsuri. Bec, o tânără mamă din Statele Unite, a vorbit în numele multora atunci când a spus că „punctele forte ale copiilor nu sunt valorificate, iar slăbiciunile le sunt amplificate. Notele sunt mai importante decât imaginea lor de sine”. Kimmie, o altă mamă, a întrebat: „Își vor descoperi copiii mei adevăratul potențial și vor fi îndrumați către o carieră pe care să o iubească și de care să fie pasionați?” Conchita a scris: „Am tot felul de griji în privința celor două fice ale mele. Cred că sistemul actual nu le va permite să strălucească și că fetița mea de 10 ani s-ar putea să nu primească lucrurile de care are nevoie pentru a-și depăși dificultățile de învățare și anxietatea”.

Jon este îngrijorat deoarece copiii „sunt învățați treptat să nu se mai bucure de școală, considerând-o doar un ritual dificil de trecere dinspre copilărie spre maturitate, pe care suntem siliți să-l îndeplinim cu toții fără niciun argument solid. Este o bătălie permanentă să păstrezi vie scânteia curiozității și a plăcerii de a învăța, mai ales atunci când sistemul ambalează și livrează educația în felul în care procedează acum”. Karin spunea: „Educația este în suferință. Există prea multă presiune, prea multe teste, prea multe cerințe, prea multă standardizare. Cum putem reporni lucrurile? Cum putem să ne pregătim copiii pentru un mod de viață radical diferit de cel pe care li-l pregătește sistemul actual?”

Carol era preocupată că „abordarea nediferențiată, orchestrată de persoane care n-au nicio treabă cu impunerea politicii educaționale, produce elevi complet lipsiți de abilitatea de a gândi singuri, care au o teamă absolută de eșec”. Cea mai mare preocupare a unei alte mame era dacă școlile „îi învață pe copii să rezolve problemele în mod creativ. Testele nu-i învață să gândească versatil”. Tracey scoate în evidență o îngrijorare profundă a multor părinți: „Cel mai mult mă preocupă faptul că decidenților politici pare să nu le pese de opiniile părinților. Vocea acestora este în cel mai bun caz desconsiderată, iar cei care iau decizii în privința copiilor habar n-au ce se întâmplă de fapt în clase”. Toate acestea sunt temeri legitime, iar dacă le împărtășești ai dreptate să fii îngrijorat.

Educația este uneori gândită ca un fel de pregătire pentru ceea ce se întâmplă când copilul tău termină școala – obținerea unei slujbe bune sau admiterea la o facultate. Într-un anumit sens, lucrul acesta este adevărat, însă copilăria nu este ceva repetabil. Copiii tăi își trăiesc viețile acum, având propriile sentimente, gânduri și relații. Educația trebuie să îi pregătească aici și acum, așa cum o faci și tu în calitate de părinte. Cine vor

deveni copiii tăi și ce vor face ei în viitor este strâns legat de experiențele pe care le au în prezent. Dacă vor avea parte de o educație îngustă, copiii tăi s-ar putea să nu-și descopere talentele și pasiunile care le-ar putea îmbogăți viața în momentul de față și i-ar putea inspira pentru viitor, după terminarea școlii.

Cum poate ajuta această carte?

Așadar, cum te poate ajuta această carte? Sper că-ți va fi utilă în trei moduri. În primul rând, pentru că studiază tipul de educație de care au nevoie astăzi copiii tăi și cum se raportează ea la rolurile tale ca părinte. Părinții cred, adeseori, că și copiii lor au nevoie de același gen de educație de care au avut ei parte. Asta depinde de educația pe care au primit-o, dar, în general, probabil că acest lucru nu este adevărat. Lumea se schimbă acum foarte rapid, iar educația trebuie să țină și ea pasul. În al doilea rând, deoarece abordează provocările cu care te confrunți în încercarea de a-i ajuta să primească acea educație. Unele dintre ele au de-a face cu politicile publice în domeniul educației, iar altele, mai generale, cu vremurile pe care le trăim. În al treilea rând, fiindcă analizează opțiunile pe care le ai și ce poți face tu, ca părinte, pentru a depăși provocările respective. Dă-mi voie să fac câteva precizări imediat.

În primul rând, acesta nu este un manual despre cum să fii un bun părinte. N-aș fi avut atâta tupeu. Sunt sigur că te simți ușurat, pentru că, aparent, toți ceilalți exact asta fac. De la Dr. Spock și până la Tiger Moms*, ești potopit de un șuvoi de sfaturi despre cum să-ți crești copiii. În plus, pe lângă sfaturile

* Tiger Moms se referă la un stil de parenting autoritar și directiv, care impune copiilor să exceleze în școală, în detrimentul dezvoltării lor sociale și al stării de bine emoționale. Termenul a fost inventat de Amy Chua, profesor de drept de la Yale (n.r.).

nesolicitate din partea prietenilor, rudelor și probabil chiar și din partea copiilor tăi despre cum să fii un părinte mai bun, există peste patru milioane de bloguri ale mamelor pe internet, iar librăriile online înregistrează peste 150 000 de cărți în categoria parenting. Nu mai era nevoie și de părerea mea în toată hărmălaia asta.

Soția mea și cu mine avem doi copii adulți și multe rude și prieteni cu copii care, la rândul lor, au copii. Am trecut prin multe dintre situațiile pe care le discutăm în această carte. La fel și partenerul meu de scris, Lou Aronica, care are și el o familie numeroasă. Știm că presiunile asupra părinților nu slăbesc niciodată. Întotdeauna îți vei face griji pentru copiii tăi și vei încerca să-i ajuti să se descurce în viață. A fi părinte este o misiune pe viață. Uneori poate fi o muncă foarte grea, iar programul zilnic este teribil. Consideră această carte ca pe un respiro de la acea presiune. Nu trăim într-o realitate alternativă superioară, în care toată lumea are parte de timpuri mai fericite decât tine. Vreau să îți sugerez câteva principii de parenting relevante pentru educație și care sunt puternic susținute de cercetări și experiență. Și dă-mi voie să te asigur că sunt aici, pe pământ, alături de tine, iar sfaturile pe care le ofer vin din perspectiva unora care au dat greș nu doar o dată.

Cartea nu este nici un ghid al școlilor bune. Sunt întrebat adesea despre anumite școli sau sisteme și dacă le recomand. Școlile sunt diferite. Există școli publice excepționale și slabe, după cum există și școli de tip charter, private ori alternative excepționale și slabe. Răspunsul meu este, întotdeauna, du-te și vezi cu ochii tăi locul și fă-ți o idee dacă este potrivit pentru tine și copilul tău. Pentru asta ai nevoie de oarece informații despre ce înseamnă o școală bună și asta vom analiza aici.

Nu sugerez o soluție universal valabilă. Dimpotrivă, nu există doi copii la fel și nici ai tăi nu fac excepție. Alegerile și

prioritățile tale parentale sunt, evident, afectate de propriul trecut și actualele circumstanțe. Dacă ești un părinte singur, care trăiește într-un cartier sărac, alegerile tale vor fi diferite de ale cuiva care are servitori și trăiește într-o suburbie bogată. S-ar putea ca tu să fii în măsură să alegi școala pe care o dorești pentru copilul tău. Cei mai mulți dintre părinți nu sunt. Așadar, crezi că n-ai altă opțiune decât să accepți ceea ce ți se oferă? Ei bine, nu. Poți face alegeri și vom vedea care sunt acestea.

În general, scopul meu este de a oferi câteva sfaturi despre ceea ce este important pentru ca o educație să fie considerată bună și ce poți face tu, în calitate de părinte, pentru a te asigura că vor avea parte de ea și copiii tăi. Asta include felul cum îi susții în cadrul sistemului educațional actual sau în afara lui, dacă alegi această soluție. Acestea sunt câteva dintre opțiunile la îndemâna tuturor părinților:

- Poți să-ți înscrii copilul la școala locală și să-ți vezi de ale tale.
- Poți să te implici activ în educația copilului tău construind relații cu profesorii săi și oferindu-i sprijin acasă.
- Poți deveni mai implicat în viața școlii în general.
- Poți influența politica decizională a școlii prin intermediul comitetului școlar local.
- Poți iniția campanii pentru schimbare împreună cu alți părinți.
- Poți căuta altă școală.
- Poți opta pentru școlarizarea acasă* sau pentru deșcolarizare.**
- Poți să folosești oportunitățile de învățare online.

* În original, homeschooling (n.t.).

** În original, unschooling. Este o abordare alternativă de educație care se ghidează după principii precum excluderea elementelor specifice școlii tradiționale (curriculum, strategii

Dacă ai posibilitatea să alegi între școli, pe care ai alege-o și de ce? Dacă nu ai această posibilitate, ce aștepti de la școala la care ai acces și ce poți să faci dacă te dezamăgește? Decizia privitoare la direcția în care s-o apuci depinde de câteva teme pe care le vom analiza în capitolele următoare. Prima dintre ele se referă la rolurile tale ca părinte, în general, și cum se raportează ele la educație. A doua abordează dezvoltarea în ansamblu a copiilor tăi, de la naștere și până la începutul vârstei adulte. Este important să ai o idee despre asta, astfel încât să cunoști tipurile de experiențe pe care tu și școala trebuie să i le oferiți copilului și de ce. A treia vizează importanța recunoașterii talentelor, pasiunilor și caracterului copilului. A patra temă explică de ce educația copiilor tăi trebuie să fie diferită de cea din vremea când ai fost tu la școală. Și, în sfârșit, a cincea temă analizează de ce atât de multe școli nu oferă încă acest gen de educație și ce poți face tu, în calitate de părinte, pentru a schimba asta.

Învățare, educație și școală

Înainte de a intra în acest subiect, dați-mi voie să clarific trei termeni care vor apărea frecvent pe parcurs: *învățare*, *educație* și *școală*.

- *Învățarea* înseamnă dobândirea de noi deprinderi și cunoștințe.
- *Educația* reprezintă un program organizat de învățare.
- *Școala* este o comunitate de persoane care învață.

didactice, aplicarea unor metode coercitive) și care se bazează pe învățarea centrată pe interesele copilului, care descoperă și învață din propriile experiențe (n.t.).

Copiii adoră să învețe; nu întotdeauna le place să fie educați, iar unii au mari probleme cu școala. De ce se întâmplă asta?

Învățarea este ceva firesc pentru copii. Bebelușii învață într-un ritm uluitor. Să luăm, de exemplu, limba. În primele lor 24 de luni, sau cam așa ceva, ei avansează de la a fi un ghem nearticulat de țipete și gânguriri la a fi capabili să vorbească. Este o realizare remarcabilă și nimeni, nici măcar tu, nu-l „învață” pe copilul tău cum s-o facă. Tu nu o faci pentru că nu ai cum. A învăța să vorbești este mult prea complicat. Cum învață bebelușii să vorbească? Ei au o capacitate naturală pentru asta și adoră să învețe. Cum o fac? Ascultând și copiindu-te pe tine și pe cei din jurul lor. Tu îi încurajezi cu zâmbetele și încântarea ta, iar ei te încurajează cu ale lor. Învață să vorbească pentru că vor și pot. Pe măsură ce avansează în viață, vor prelua tot felul de alte deprinderi și cunoștințe doar pentru că adoră să învețe: pentru că vor și pot.

Educația este o abordare mai organizată a învățării. Ea poate fi formală sau informală, autodirijată sau organizată de altcineva. Aceasta poate fi făcută acasă, online, la muncă sau în altă parte. Peter Gray este cercetător și profesor de psihologie la Boston College și autor al cărții *Free to Learn**. Copiii, spune el, „sunt bine pregătiți de la natură să-și dirijeze propria educație. În cea mai mare parte a istoriei omenirii, copiii s-au educat singuri prin observare, explorare, întrebări, joc și participare. Aceste instincte educative încă funcționează foarte bine pentru copiii cărora li se oferă condiții care le permit să înflorească”².

O *școală* este o comunitate de oameni care se adună pentru a învăța împreună și unii de la alții. Am fost întrebat recent dacă mai cred că școlile sunt o idee bună. Da, cred, iar motivul este

* Carte tradusă în limba română cu titlul *Liber să înveți*, Editura Herald, 2013 (n.t.).

că cea mai mare parte din ceea ce învățăm în viață învățăm cu și de la alți oameni. Învățarea este în egală măsură un proces social și individual. Adevărata întrebare este ce fel de școli îi ajută pe copii să învețe cel mai bine. Mulți tineri își abandonează educația nu pentru că nu vor să învețe, ci pentru că ritualurile și practicile specifice sistemului convențional de educație îi împiedică s-o facă.

Pentru cei mai mulți dintre noi, principală experiență de educație formală este gimnaziul. Ce imagini îți trezește în minte cuvântul „școală”? Dacă spui „liceu”, ți-ai putea imagina coridoare lungi și dulapuri, clase pline cu bănci în fața cărora se află table negre sau albe, un amfiteatru cu o scenă, o sală de sport, laboratoare de științe, poate chiar și o sală de muzică sau un studio de artă, iar pe undeva niște terenuri de sport. Cum rămâne cu ceea ce se petrece acolo? Te-ai putea gândi la diferite materii (unele mai importante, altele mai puțin), orare fixe, clopoței și sonerii, elevi care merg de la o clasă la alta încolonați pe grupe de vârstă, teme, teste și programe after-school. Dar cum stau lucrurile cu grădinița sau școala primară? Oricare ar fi sentimentele tale legate de școală, cert este că, dacă ți-ai pierde cunoștința și te-ai trezi apoi într-o școală, ți-ai da repede seama unde te afli. Odată cu introducerea educației de masă în secolul al XIX-lea, școlile au devenit locuri ușor de recunoscut și care funcționează într-un mod caracteristic. Multe dintre ritualurile școlilor sunt acceptate ca atare, în mare măsură datorită faptului că ele funcționează în acest fel de foarte multă vreme. Însă nu toate școlile sunt așa și nici nu este cazul să fie. Faptul că atât de multe continuă să funcționeze în acest fel este o chestiune de obișnuință, nu de necesitate. Vom analiza diverse moduri de a face școală și felul în care școlile cele mai bune creează condiții pentru ca tinerii să se bucure să învețe și să dorească să-și atingă potențialul maxim.

Atât pentru ei, cât și pentru tine este important ca lor să le placă educația.

Și pentru ce toate astea?

Începând de la o vârstă foarte fragedă, majoritatea copiilor din Statele Unite petrec în școală cam 14 ani, 40 de săptămâni pe an, cinci zile pe săptămână, cu o medie de opt ore pe zi, socotind și timpul necesar temelor pentru acasă. Se adună astfel vreo 22 000 de ore de școală, fără a mai lua în calcul și facultatea. Asta înseamnă cam același număr de ore pe care l-au petrecut în ambuteiaje toți șoferii din Elveția anul trecut. Elvețienii sunt oameni răbdători, dar chiar și așa e o groază de timp. Și nu este inclus aici timpul pe care îl petreci pregătindu-ți copiii pentru școală dimineata, ducându-i și aducându-i de la școală, ajutându-i la teme, mergând la întâlniri și evenimente, plus toate orele pe care le petreci în ambuteiaje din cauza asta. Ce speri să obții în urma acestei uriașe investiții de timp și energie? Și, în primul rând, de ce îți educi copiii? Ce așteptați să obțineți, atât tu, cât și ei, din asta?

Din experiența mea, majoritatea părinților vor ca, în acest timp, copiii lor să învețe despre lumea care-i înconjoară, să-și dezvolte talentele și interesele naturale și să dobândească deprinderile și cunoștințele de care au nevoie pentru a deveni buni cetățeni și a duce o viață decentă. Acestea sunt așteptări rezonabile. Noi le-am avut atunci când copiii noștri au trecut prin școală, părinții noștri le-au avut la vremea când noi înșine eram tineri. Indiferent de ceea ce-ți dorești, de ce fel de educație crezi că au ei nevoie? Dacă te gândești că o educație academică convențională, bazată pe scoruri perfecte la teste, este cea mai bună, s-ar putea să greșești. Și chiar dacă tu nu